

Τι είναι η ιστορία; Ποίοι οι στόχοι της;

του Μάριου Νοβακοπούλου.

από το βιβλίο « Εισαγωγή στις Ιστορικές Σπουδές, ΟΕΔΒ, Αθήνα 1980 », της Αικατερίνης Χριστοφιλοπούλου.

Ορισμός της ιστορίας.

«Η ιστορία είναι η επιστήμη που ασχολείται με την γνώση του παρελθόντος, τη διαπίστωση και κατανόηση των γεγονότων. Ο όρος δηλώνει ακόμη και την ιστορική πραγματικότητα, τα ίδια δηλαδή τα ιστορικά γεγονότα. Η λέξη ιστορία έχει τη ρίζα της στη λέξη ἵστωρ, που σημαίνει “αυτός που γνωρίζει”, είναι η ίδια ρίζα με το ρήμα οίδα = γνωρίζω, την οποία βρίσκουμε και στα λατινικά ως historia. Απ’ αυτήν πέρασε και στις άλλες ευρωπαϊκές γλώσσες: histoire, history, storia, istorie. Στις λατινογενείς γλώσσες ξεκινά από την υποκειμενική σημασία, τη γνώση, και προχωρεί στην αντικειμενική. Αντίθετα στα γερμανικά (όπου ο όρος Geschichte = ιστορία συνδέεται με το ρήμα geschehen = συμβαίνει), δηλώνει το γεγονός. Κι εδώ η σημασία είναι διπλή, αλλ’ η αφετηρία είναι το γεγονός, το αντικείμενο, και κατάληξη υποκειμενική σημασία, η γνώση» (σελ. 7)

Το ιστορικό γεγονός.

«Κάθε μεταβολή αποτελεί γεγονός, αλλά δεν είναι πάντοτε ιστορικό γεγονός. Π.χ. τα φυσικά φαινόμενα, όπως η περιστροφή της γης, ή η ανκύκλωση των εποχών του έτους, είναι γεγονότα αλλ’ όχι ιστορικά.

Επαναλαμβάνονται σε τακτά διαστήματα κι έχουν ληφθεί ως τρόπος μέτρησης του χρόνου.

Το ιστορικό γεγονός έχει ως επίκεντρο τον άνθρωπο. Τη ζωή του όπως διαμορφώνεται από την επίδραση φυσικών φαινομένων (π.χ. ενός σεισμού, έκρηξης ηφαιστείου) ή καθώς μεταβάλλονται οι υλικές συνθήκες διαβίωσης. Ενυπάρχει ακόμη η εκδήλωση της θέλησης και των επιδιώξεων του ατόμου καθώς και ορισμένες συναισθηματικές αντιδράσεις. Το ιστορικό γεγονός έχει μοναδικότητα, το ίδιο είναι ανεπανάληπτο. Είναι δηλαδή πράξη ανθρώπινη ατόμων ή ομάδων, που έχει κάτι το αξιομνημόνευτο και ασκεί επίδραση στους μεταγενεστέρους. Καθημερινά συμβαίνουν πολλά γεγονότα. Άλλα εξ αρχής επισημαίνονται ως σπουδαία, πολλά περνούν απαρατήρητα και μερικά εμφανίζονται σημαντικά με την πάροδο του χρόνου. Ο ιστορικός επιλέγει απ' αυτές τις πράξεις ό,τι κατά την κρίση του είναι σημαντικό. Κι εδώ μπαίνει το υποκειμενικό στοιχείο στην εκτίμηση των γεγονότων, ιδιαίτερα για τις πράξεις εκείνες που εκ πρώτης όψεως δεν φαίνεται να έχουν μεγάλη σημασία, αλλ' όταν ιδωθούν από άλλη σκοπιά μπορεί να φωτίσουν καταστάσεις ή γεγονότα εντελώς διαφορετικά. Έτσι πρέπει να εξετάσουμε και την σημασία του υποκειμενικού στοιχείου κατά την εκτίμηση των γεγονότων.» (σελ. 8).

Στόχοι της ιστορικής επιστήμης.

«Ο ιστορικός θα περιοριστεί να αναζητήσει και να εξακριβώσει τα γεγονότα και θα προσπαθήσει να τα αποδώσει όσο γίνεται πιο πιστά, ή πέρα από τη διακρίβωση θα θελήσει να τα ερμηνεύσει και κατά κάποιον τρόπο να αναπλάσει την εποχή; Την πρώτη σκέψη εκπροσωπεί η ιστοριογραφία του 19^{ου} αιώνα επηρεασμένη από τον ιδεολογικά κυρίαρχο τότε θετικισμό. Πρυτανεύει το αξίωμα του μεγάλου Γερμανού ιστορικού Leopold von Ranke για την αποστολή του ιστορικού: να ανεύρει τι πραγματικά συνέβη. *Wie est eigentlich gewesen ist*, είναι η φράση του που έχει περάσει σε όλα τα εγχειρίδια.

Κατ' αυτούς που υποστηρίζουν τη δεύτερη άποψη, πέρα από την εξακρίβωση των γεγονότων, χρέος του ιστορικού είναι να τα φωτίσει, να τα ερμηνεύσει, να αναπλάσει την εποχή. Εδώ πρέπει να προσέξουμε πόσο το προσωπικό στοιχείο ασκεί αποφασιστικό ρόλο και σε πόσο παραπλανητικό δρόμο μπορεί να μας οδηγήσει, αφού και η φιλοσοφική θεώρηση το υατόμου και οι ιδεολογικές πεποιθήσεις που διαμορφώνουν το ιδεολογικό υπόβαθρο του καιρού του επηρεάζουν λίγο ή πολύ και τον

γράφοντα. Κλασικό παράδειγμα έχουμε τον Άγγλο ιστορικό Εδ. Γίββωνα (Edward Gibbon, 1737-1794). Επηρεασμένος από τις φιλελεύθερες ροπές και το θρησκευτικό σκεπτικισμό του ΙΗ΄ αιώνα ο Γίββων είδε με το πρίσμα του Διαφωτισμού τη βυζαντινή ιστορία σαν μια θλιβερή συνέχεια της δοξασμένης ρωμαϊκής και μιλάει για παρακμή και πτώση της ρωμαϊκής αυτοκρατορίας (The history of the decline and fall of the Roman empire, London 1776-1778, είναι ο τίτλος του έργου), εννοώντας τη μεγάλη βυζαντινή αυτοκρατορία που πάνω από χίλια χρόνια (324-1453) αντιμετώπισε τους ποικιλώνυμους βαρβάρους, οδήγησε μεγάλο μέρος τους στο Χριστιανισμό και τον πολιτισμό και διέσωσε την πνευματική κληρονομιά του αρχαίου ελληνορωμαϊκού κόσμου. Μπορεί μια παρακμή να κρατήσει χίλια χρόνια;» (σελ. 12).

Πηγή : <https://www.antibaro.gr/article/>